

*De
Bewegingskerk
in
Eindhoven*

wie danst stemt overeen met het heelal

DE BEWEGINGSKERK IN EINDHOVEN

door ds H. R. Blankesteyn

Nogmaals beweging in de liturgie. Ditmaal de Bewegingskerk in Eindhoven. Opgezet door Threes van Dijk en Jan Peijnenburg, beiden werkzaam in het rooms-katholieke arbeidspastoraat in Eindhoven. Heel anders, deze diensten in het voormalige Augustinianum aan de Van Wassenhovenstraat, dan "Ruimte" in Amersfoort. Veel meditatiever, ingekeerder. Sommige diensten zijn uitsluitend een aaneenschakeling van verschillende dansen.

De dienst die ik meemaakte, op Maria Lichtmis, was een combinatie van eucharistieviering en dans. *Kyrie, gloria, credo, het Agnus Dei* — ze werden gedanst — op de aangrijpende muziek van de "Missa latino-americana" van Olivia Molina. De muziek, van een band gedraaid, klinkt uit luidsprekers. In het koor dansen, in rijen of kringen, een dertig/veertig mensen. Hun bewegingen zijn: *kyrie*, en *gloria*.

In het schip van de kerk zitten - zitten mensen, die zich via hun ogen identificeren met de dansenden op het koor.

Niet alleen de latijns-amerikaanse mis levert de muziek waarop wordt gedanst, ook een arrangement van Händels "Messiah". Curieus contrast, maar in de dienst ervaar je toch vooral een spannend soort eenheid. Een groepje toegewijden komt om de veertien dagen een avond samen om de dansen te oefenen. Die avonden zijn voor degenen die meedoen, méér dan alleen maar oefening.

De manier waarop hier de dans functioneert, is bepaald anders dan in de Amersfoortse ruimtediensten. Dáár een joodse naar buiten-gekeerdheid, hier een sterke verinnerlijking; voor velen ligt de dans in het verlengde van meditatiepraktijken. Daar ligt een boeiend terrein voor onderzoek en discussie. De dans is een gegeven uit tal van religies. Men spreekt hier graag van de 'sacred dance', de religieuze dans. Vraag: is het gegeven 'religieuze dans' zomaar over te planten in de christelijke liturgie? In Eindhoven heeft men er weinig moeite mee. Volkomen argeloos worden termen gebruikt als: weerkeer-dans, zonne-dans, zonnewende-, zonmeditatie-, maan-dans. Hier hangt alles met alles samen. Je kunt in deze bewegingskerk horen dat je in en door de dans jezelf vindt, en vervolgens de ander. In Amersfoort gaat het extraverter toe: je ontdekt de ander bewegend, aanrakend, en komt zo 'tot jezelf' - wat veel meer aansluit bij de oudtestamentisch-joodse lijn. Kortom: we zijn nog maar net begonnen de dans weer vruchtbaar te maken voor de liturgie, en praktisch alle vragen zijn nieuw. Het is goed, dat ze ontdekt worden, niet in de studeerkamer, maar aan de praktijk van een bewegende kerk.

Net als in de ruimtediensten in Amersfoort worden de liturgische teksten anders door de beweging, lijfelijker. Een fragment uit het tafelgebed, de pefatie:

*Gezegend zijt Gij, God van hemel en aarde
om de mens die Gij hebt geschapen
als uw beeld en gelijkenis.
Uw licht schijnt in onze ogen,
uw warmte klopt in ons hart,
uw kracht stroomt door ons lichaam.*

*Wij kunnen woorden van liefde spreken,
lachen van geluk, zingen om het leven.
Onze geest schept de toekomst,
onze handen bouwen van de aarde een huis.
Gezegend zijt Gij, God van eeuwig bewegen,
om uw staan tussen ons in de dans.*

*Gezegend God om uw menswording op aarde,
om Jezus, het liefste kind van uw hart.
Gij God, zo menselijk aan ons nabij
om ons te verlossen van het kwaad,
om licht te worden voor elkaar,
Samen vol te worden van uw vrede.*

*Samen met de vogels en de dieren,
de bomen en het groene gewas,
samen met engelen en hemelingen
willen wij in aanbidding voor u staan.
Wij zingen u toe vol vreugde
het loflied van uw heerlijkheid.*

En vervolgens wordt er ... niet gezongen, maar klinkt uit de luidsprekers het *sanctus* van de latijns-amerikaanse mis. Soms neurien degenen die de muziek kennen, wat mee - maar verder wordt er in deze bewegingsdienst helemaal niet gezongen. Je ervaart dat als vreemd: het lichaam wordt in er hersteld, en dat deel van het lichaam, van het middenrif opwaarts tot de stembanden, dat tot nu toe nog wel mee mocht doen, wordt tot zwijgen gebracht; door ingeblikte muziek - al is die dan aangrijpend genoeg.

Maria Lichtmis was het. In het middelpunt van de kring dansers stonden, de hele dienst al, brandenden vetpotjes. Bij het Maria-lied komt elke danser naar voren, neemt een vetpotje in de hand, en zo worden de bewegingen gemarkeerd door lijnen van zacht licht.

Dan de wegzending, de *missio*. Uit de luidspreker klinkt "I know that my Redeemer liveth...": ik weet dat mijn verlosser leeft en dat Hij op de laatste dag op aarde zal staan. Tevoren heeft Jan Peynenburg iedereen uitgenodigd, ook hen die tot dusver in de banken hebben gezeten, en hebben gekéken: deze dans is eenvoudig, ieder kan zo meedoen. "Deze laatste dans willen wij dansen als een zonnedans. Wij zijn allen genodigd om in grote kringen hier samen te stromen om met elkaar deze kring van licht groter en groter te maken en er elkaar mee te verheugen."

Uit de interviews

Threes van Dijck: Wanneer wij met arbeiders kerstmis vierden in de kerk, dan probeerden wij dat met hen samen voor te bereiden en het zo goed mogelijk aan te passen aan hun levensgevoel. Zo gebeurde het altijd dat er na een kerstviering spontaan gedanst werd. Zo zijn wij eigenlijk al een paar jaar bezig met dansen zonder dat wij ons er zo duidelijk van bewust waren dat het iets bijzonders was: dansen in de kerk. Wij dansen zelf heel erg graag en wij merken ook dat de mensen in het algemeen zich graag bewegen, dat ze in de beweging kunnen uitdruk-

ken wat ze beleven. Omdat wij aan de basis bezig zijn met vernieuwing van geloofsbeleving, zijn wij eigenlijk steeds op zoek naar nieuwe vormen daarvan. Toen wij ook hoorden van het bestaan van de "sacred dance", de gewijde-dans, werden wij nieuwsgierig en zijn wij ons gaan oriënteren: wat houdt dat eigenlijk in? En dat heeft ons zó bijzonder aangesproken dat wij ons daarin onmiddellijk zijn gaan bekwaamen, en wij nu in een professionele opleiding zijn. Maar onderwijl hebben wij al ruim een jaar met eigen groepen in onze kerk gedanst. Eens in de twee maanden geven wij dat uitdrukking in een meditatieve viering waarin de dans het kern-gegeven is van de dienst zelf. Daar worden dan ongeveer twaalf dansen gedanst. Wij combineren dat niet met een eucharistieviering, het heeft een meer universeel karakter, zodat iedereen vanuit diverse kerken zich daarin kan herkennen; ook mensen die al jaren van een kerk vervreemd zijn, hebben hier toch een religieuze belevenis. En ja wij nodigen zoveel mogelijk mensen uit: kom kijken, kom meedoen, kom mee beleven.

Hans Blankesteijn: Nu vertelde je over die kerstdienst waar spontaan gedanst werd. Dat waren zogezegd jullie parochianen. In de meditatieve dansvieringen komen deze mensen uit de wereld van de arbeid niet of nauwelijks? Dat zijn toch anderen?

Jan Peynenburg: Ook wel. Ik denk dat hier vooral mensen elkaar vinden die jong of verjongd leven, die duidelijk bezig zijn met het nieuwe tijds-denken. Ik denk dat mensen die uitkomen bij het beslissende gegeven van hun eigen heerlijkheid, er zicht op krijgen, daaraan gaan werken, zich innerlijk gaan bevrijden. Dat zijn mensen die heel bewust met het leven van vandaag bezig zijn. Die vind je in alle samenlevingsgroepen, die vind je ook in het midden van de arbeid, die vinden wij ook onder collega's in de fabriek. Ik zal nooit mogen of kunnen be-

weren dat de arbeider minder gevoelig is of minder bewust omgaat met het huidige tijdsgebeuren dan mensen uit andere categorieën. Ik denk wel dat voor veel arbeiders de stap wat groter is om zich zo voluit in beweging en muziek te geven dan voor mensen die op andere wijze al meer bezig geweest zijn met de bewuste ontwikkeling van zichzelf.

Threes van Dijck: Waar arbeiders veel minder kansen voor hebben gekregen. De soort arbeid die zij verrichten is zo geestverarmend en geestdodend dat ze in hun totale leven worden aangetast. Dat is al jaren merkbaar. De arbeidende bevolking was de eerste grote groep in onze samenleving die van de kerk vervreemdde. En daar is de soort arbeid heel grof schuldig aan.

Enkele deelnemers: Als je de dansen eenmaal kent en heb je de handen van de mensen eenmaal vast, je kijkt de mensen aan, heel bewust..... heel diep heb ik dat ervaren.....dan moet dat intellectuele schotje dat ik altijd achter mijn ogen heb, vallen. Dat schotje van "ik houd het hier allemaal boven in mijn hoofd". Dat wordt doorbroken en dan kan het allemaal naar beneden zakken. Ik heb altijd willen dansen. Je beweegt, je danst je gedachten eruit. Je kunt alleen nog maar ontvangen, en mediteren ook. Er zijn ook meditatieve dansen. En daarvoor heb ik natuurlijk wel ondergrond, in al die jaren dat ik me al met meditatie bezighield.

Eén zin schoot me door mijn gedachten en die typeert misschien wel wat je voelt: dat dansen bidden is met je lijf. Vanuit je gevoel voor muziek en je gevoel voor ritme en je meditatieve en religieuze gedachten kun je dat met je lichaam uitdrukken.

En dan vind ik het heel vreugdevol om me zo te zien bidden op de beste manier die ik me voor kan stellen: met muziek, met beweging, blijheid, licht, die bloemen in het midden. Dan voel ik me heel dichtbij het goddelijke in mijzelf.

Ja, dansen is voor mij een hele bijzondere belevenis. Ik ben van gereformeerden huize, altijd met het hoofd bezig geweest. En dat is zeer eenzijdig. Nu is voor mij de dans een bijzonder fijne aanvulling voor de basis die ik heb. Het is een vorm van heel- worden van binnen. het is een heel rijke ervaring.

Jan Peynenburg en Threes van Dijck practiseren het priester-arbeiderschap: 's morgens staan ze aan de lopende band, 's middags en 's avonds zijn ze doende met hun pastorale werk.. Ze schreven daarover meer dan eens; onder andere het boek "De verloren vader" (uitg. de Horstink, Amersfoort). Over de bewegingskerk droegen ze een artikel bij in de verzamelbundel "Uit de grond van ons hart", red. Michel van der Plas (uitg. Agathon, Weesp).

*dansen is
bidden met
je lijf....*

